

Sven växte upp på Stora Karlsö med fiske, trutägg och kälkbacke

*I ett hus i Klintehamn sitter Sven Jakobsson
och berättar minnen från Stora Karlsö.*

*Han växte upp på ön 1934–1944
för hans pappa Gustaf Jakobsson var fyrmästare där.*

Efter 45 år på fastlandet återvände Sven Jakobsson för 20 år sedan till sin faders hus, i bokstavlig mening, huset ärvde han av sin far. Sven har varit sjöman ute på världshaven och jobbat på u-båtar som styrregler-tekniker.

Men han började sitt liv i Klinte dit hans mamma Anna Jakobsson fick åka för att föda honom. Hemma på Stora Karlsö väntade två syskon och två lekkamrater, söner till fyrvaktare Wallin och fyrbiträdet Mattsson.

Sven Jakobsson verkar ha haft ett härligt liv som grabb på fågelön, som han snart lärde känna mycket väl. De hade höns, ko och kalv i ladugården och alla familjerna kunde nyttja trädgården och brunnen i närheten.

På ön betade också en häst, Adam, plus ett antal ungnöt, som ägdes av Nordström, som var anställd av Karlsöklubben och bodde i Hien.

– Han var noga med att vi kallade honom Inspektorn, säger Sven

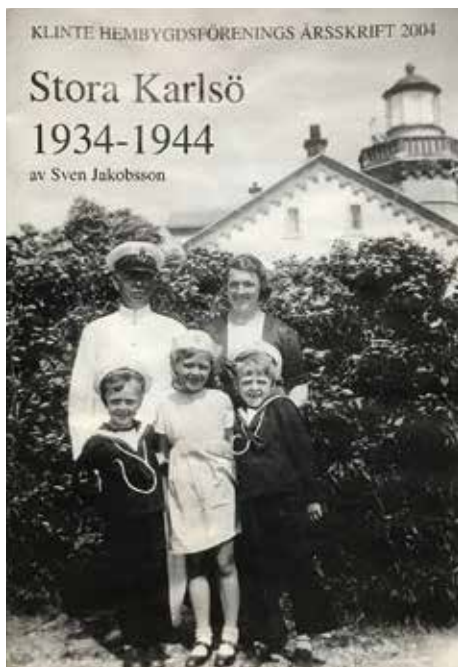
Sven berättar att det mellan maskinhuset och fyrbiträdesbostaden fanns en liten sänka i marken. Den var på sin tid inhägnad med stålträdsnät och utnyttjades som barnhage, risken var ju annars stor att småbarnen skulle gå över bergskanten.

– Det var sköna, härliga somrar för oss barn, vi fick gå var vi ville, vi fiskade mycket och plockade trutägg, som vi gjorde brandgula pannkakor på. På vintern åkte vi kälke i sluttningen ner mot fyrtrappan, men vi

*Sven Jakobsson
bor i Klinte och har
nära till Stora Karlsö.*

Foto: Annika Melin.

2004 skrev Sven Jakobsson en skrift om sin tid på ön. Bilden visar hans familj. Sven är den yngste sonen.

Fyrbelysningen bestod av fotogenglödljus. Bostäderna var kalla och fuktiga. Fyrhusets bostäder uppvärmdes med kakelugnar och vedspisar. Fyrbiträdeshuset hade delvis ruttna väggar och golv. Staketet runt fyrbyn var uppruttet och tjänstebåten likaså och Hissen fungerade inte.

”Det var härligt för vår familj att få flytta från det kalla fyrhuset.”

måste bygga upp ett stenskydd så att vi inte skulle få för hög fart nerför!

Vid stranden kunde de leta strandfynd, alltid var det något nytt som flöt i land. En gång hittade barnen en död tumlare på stranden, det var den största fisk de någonsin sett och de kunde se nyfikna sälrar sticka upp huvudet ur vattnet.

– Ibland gjorde vi turer under Västerberget men det gillade inte våra föräldrar på grund av rasrisken.

Gjorde en skrift

2004 tyckte Sven att hans tid på Stora Karlsö inte var tillräckligt beskriven i museets bilder och noteringar. Därför gjorde han tillsammans med Peder Ahlström från Klinte Hembyggsförening en skrift med text och bilder från 1934–1944.

Ur den har vi hämtat följande:

”När min far tillträdde sin tjänst 1934 var det en nersliten fyrplats han kom till.

Hissen? Jo, vid Spangände, uppe på berget, var en hissordning monterad för upptransport av bränsle och förnödenheter. Från Hien till Spangände var en järnväg anlagd för transporter som utfördes på en tralla. När vi kom till Karlsö 1934 var hissordningen i så dåligt skick att den knappt orkade lyfta upp något gods och revs senare. Efter mycket tjat med Lotsverket fick fyrmästaren möjlighet att erhålla ersättning för oljetransporter med bil till fyren.”

När fyren hade moderniserats och personalen utökats med en man byggdes också en ny fyrmästarbostad:

”Det var härligt för vår familj att få flytta från det kalla fyrhuset. Dessutom var det nya huset utrustat med värmeledning och TC (torrklosett) i källaren.” El kom först senare efter sega förhandlingar med Lotsverket, som slutligen sänkte priset för lotsfolket. ►

► *”Min far var väldigt nöjd med det nya huset eftersom han var rädd om min mor och oss barn. Min mors två bröder och en syster hade dött av tbc i unga år och far var rädd för att dåliga bostadsförhållanden kunde orsakat detta.”*

I Hien fanns två fiskebodar, en större som Svens far byggde och som nu kallas Lindholms bod. Lindholm köpte boden av fyr-

mästaren för 100 kronor. Den mindre boden med snedtak som övrig fyrpersonal disponerade, är i dag ersatt av en nyare.

Kälke med segel

Transporterna till och från Stora Karlsö skedde förstas huvudsakligen med båt:

”Lotsverkets tjänstebåt var en liten öppen snipa som var i dåligt skick redan 1934 men

Fyrmästarens nya hus med värmeledning och torrdass inomhus, på 1930-talet.

Fyrmästaren med dragspelet och barnen från vänster Sune Mattsson, Karl-Gustav Jakobsson och Ivan Wallin.

ändå var i bruk till slutet av 30-talet då den låg förtöjd vid bojen i Norderhamn och slogs sönder vid en storm. Stora Karlsö fick 1938 en ny tjänstebåt, 6 m lång kravellbyggd i ek och helt öppen. Efter många brev till Lotsverket tillstyrktes ett köp av täckande sufflett.

Transporter till Stora Karlsö skedde under sommartid främst med Karlsökuttern, där min farbror Emil Pettersson var skeppare. Under övrig tid, så länge det inte var ishinder, transporterades post och förnödenheter av bröderna Edan och Vicke Andersson med deras fiskekutter Ejdern.

Under de extremt kalla krigsåren var det ibland svårt med transport av förnödenheter. Ibland kunde fyrfolket ta sig i land med kälke försedd med segel över isen. Vid ett tillfälle körde Cedergren i Eksta ut med häst och släde till Lilla Karlsö för att möta fyrfolket med proviant. Tidningar och proviant kastades ibland ner från flygplan när det inte gick att nå ön på annat sätt.”

Ur Gotlands Allehanda, februari 1942:

”Efter tre veckors fullständig isolering fick Stora Karlsö i går besök av ett flygplan, som medförde post, medikamenter, tobak och mjölk. På återflygningen till Visby medfördes en skolpojke som efter jullovet inte kunnat återvända till Visby.” Det var Svens storebror Carl-Gustaf, som fick flyga till skolan.

Gotländskan svår första

Sven, hans bror och syster fick gå i skolan i Eksta och bo inackorderade i familj.

– I början hade vi svårt att förstå språket, gotländskan, där i Eksta. På Karlsö pratades det ju mycket rikssvenska.

Sven kom från modernt boende på fyrplatån, med värmeledning, el och toalett inomhus. Men i Eksta gällde andra regler.

– Där fanns en öppen spis i kammaren där vi sov, de lade in en ekkubb i spisen/kaminen och hoppades att den skulle räcka

Efter tre veckors isolering kom ett flygplan med mat, medicin och tobak och tog med sig en pojke tillbaka till skolan.

hela natten. Och det fanns ju ingen särskild isolering i de där gotlandshusen. Det var kallt. Elen kom till Eksta i slutet av 40-talet först.

Efter åtta år i folkskolan bar det av till sjöss, till Sydamerika med Johnson-linjen. Sven var maskinbefälselev. Efter lumpen i Karlskrona jobbade han som ingenjör i Stockholm.

Han gifte sig med Monica och de har nu barn och barnbarn.

Sven och Monica bodde i Stockholm, i Vasastan och har också bott i Skogås. På somrarna bodde de i Tyresö och hade torp i Härnösandstrakten, Monica är därifrån. Men 1999 lämnade de fastlandet för att slå sig ner i Klintehamn. Där Sven också har skaffat sig en fiskebod.

Men varje år återvänder han till Stora Karlsö.

– Där har jag bott överallt. Det känns fint att komma tillbaka till ön där jag växte upp.

Annika Melin